

Oudejaarsnacht vraagt meer dan Nemesis

Antwerpen bereidt zich op de jaarwisseling voor met een ongeziene veiligheidsoperatie, volgens de berichtgeving Nemesis gedoopt. Verloven worden ingetrokken en onruststokers worden preventief van straat gehaald, ook wanneer ze op dat moment niets misdoen. Van het jeugdwerk wordt gevraagd om die nacht open te zijn. Vanuit het jeugd- en sociaal-cultureel werk stellen we een eenvoudige vraag: wat willen we hiermee bereiken en tegen welke prijs? Duwen we sommige jongeren verder weg, of kiezen we voor verantwoordelijkheid én verbinding?

Om te beginnen, begrijpen we de bezorgdheid. Wie hulpverleners aanvalt, brand sticht, of zwaar vuurwerk op mensen richt, moet worden gestopt. Bewoners, hulpverleners en andere jongeren hebben recht op een veilige nacht en handhaven hoort bij het werk van de politie.

Maar wat ons het meest bezighoudt, is een verschuiving die minder zichtbaar is voor het brede publiek.

“Misschien is de echte uitdaging op oudejaarsnacht niet om tonen wie de sterkste is, maar wel dat een stad tegelijk kan begrenzen, beschermen én verbinden”

Voorwaardelijkheid van grondrechten en averechtse effecten

Een bestuurlijke aanhouding is als noodrem bedoeld bij een acute verstoring van de openbare orde. Maar wanneer jongeren preventief van straat worden gehaald, niet omwille van wat ze op dat moment doen, maar omdat ze als overlastpleger worden gezien, geven we hun mogelijk een andere boodschap mee: dat wetten en regels voor hen anders gelden dan voor anderen. En dat is niet zonder gevolgen. Wie jongeren voortdurend als een risico benadert dat beheerst moet worden, ondermijnt ook hun vertrouwen in de samenleving en hun gevoel van erbij te horen. Zo wordt het steeds moeilijker om hen opnieuw bij die samenleving te betrekken. Wie telkens als potentiële relschopper wordt behandeld, kan zich uiteindelijk ook met die rol gaan identificeren.

Precies daarom gaat het hier niet alleen over de effectiviteit van veiligheidsmaatregelen, maar ook over grondrechten en het vertrouwen in de rechtsstaat. Wanneer niet langer

concreet gedrag, maar iemands profiel bepalend wordt voor hoe de overheid optreedt, dreigen fundamentele rechten voorwaardelijk te worden. Vrij kunnen bewegen, het vermoeden van onschuld en het recht om gelijk behandeld te worden, lijken dan niet voor iedereen vanzelfsprekend. Voor veel jongeren is dat geen abstract debat, maar een dagelijkse realiteit. Binnen het Europese project COSY (een samenwerking tussen Uit De Marge vzw en de Amsterdamse Jongerenwerk Academie) haalden we dit jaar veiligheidssignalen op bij meer dan 400 jongeren en jongerenwerkers, onder meer in Borgerhout en Deurne. Ervaringen met herhaalde identiteitscontroles en profilering komen daarin geregeld terug. Jongeren in Deurne beschrijven het zo: snel optreden tegen jongeren, maar traag ingrijpen wanneer zij zelf hulp nodig hebben.

Niet alleen in Antwerpen

Dezelfde reflex zien we ook elders. In Wallonië komen scholieren al wekenlang op straat tegen besparingen in het onderwijs: hogere inschrijvingsgelden, duurdere busabonnementen, overvolle klassen. Journalist Christophe Deborsu hoort bij velen een gevoel van "no future". Het antwoord daarop is vaak om waterkanonnen en traangas in te zetten. In Charleroi en Gosselies werden op één dag 25 minderjarigen opgepakt, de jongste was twaalf. Minister van Binnenlandse Zaken Bernard Quintin was hier kort over: "Wanneer de politie een bevel geeft, moet je luisteren." In Frankrijk liepen blokkades van middelbare scholen op honderden arrestaties uit.

Vernielingen en geweld praten we niet goed. Maar welke boodschap geven we jongeren wanneer we hun bezorgdheid over de toekomst vooral als een probleem van openbare orde behandelen? Vlaams onderzoek naar politiek vertrouwen bij jongeren toont dat wie weinig vertrouwen heeft in overheidsinstanties zoals de politie, sneller voor vormen van verzet kiest die maatschappelijk niet aanvaard zijn. Harder optreden kan zo net veroorzaken wat het wil voorkomen.

Het moment wegnemen, of de oorzaak aanpakken

Antwerpen werkt al enkele jaren met preventieve huisarresten rond oudejaar. Een nog grotere operatie voelt daarom vooral als meer van hetzelfde. Een huisarrest, een cordon, of een bestuurlijke aanhouding kunnen een acute dreiging indijken. Maar ze bestrijden enkel het incident en niet de oorzaak. Waarom zoekt een jongen van vijftien de confrontatie met de politie op? En waarom zou hij volgend jaar een andere weg kiezen?

In ons werk zien we telkens dezelfde dingen het verschil maken: erkenning, perspectief, een plek in de buurt en volwassenen die jongeren rechtvaardig behandelen. Jan Dirk de Jong

waarschuwt dat de jongere "het kind van de rekening" wordt wanneer een slecht doordachte aanpak zijn kansen of vertrouwen schaadt.

Daarom zijn we blij dat het jeugdwerk die nacht betrokken worden, maar dan wel vanuit zijn eigen opdracht en expertise. Een jeugdwerker is geen politieagent zonder uniform, maar een sociaalpedagogische professional die jongeren ondersteunt en pleitbezorger is van hun rechten. Filip Coussée wees er twintig jaar geleden al op dat jeugdwerk, wanneer het 'risicjongeren' moet beteugelen, de stigmatisering net kan versterken. De echte kracht van jeugdwerk ligt in relatie, nabijheid en vertrouwen, ook en vooral in de dagen na 1 januari.

Een weg terug

Ook na ernstig gedrag blijft een jongere een burger. Straf kan een grens duidelijk maken, maar is voor jongeren geen eindpunt. Herstelgericht werken laat zien dat het anders kan: een meta-analyse van 57 studies vond dat herstelgerichte jeugdinterventies samenhangen met minder delinquent gedrag later dan traditionele reacties. Ook diversion door de politie leidt bij jongeren met een laag risico tot minder recidive. De keuze is dus niet hard of zacht, maar of begrenzing het begin kan zijn van verantwoordelijkheid en herstel.

We denken dan ook graag mee met de stad, de politie en iedereen die mee aan tafel zit. Onze aanbevelingen:

- **Beperk bestuurlijke aanhoudingen tot situaties waarin ze noodzakelijk en proportioneel zijn.** Gebruik ze niet als automatische reactie op een profiel of reputatie.
- **Erken het jeugdwerk als zelfstandige partner.** Geef jeugdwerkers de ruimte om voor, tijdens en na oudejaar relationeel te werken.
- **Betrek jongeren zelf bij de vraag hoe een veilige jaarwisseling eruit kan zien.**
- **Combineer juridische gevolgen met trajecten die herstel, verantwoordelijkheid en dialoog mogelijk maken.**
- **Evalueer een aanpak, samen met de relevante partners,** niet alleen op basis van het aantal arrestaties op 1 januari, maar **ook op langere termijn:** hoeveel jongeren zien we het jaar nadien terug bij soortgelijke confrontaties?

Veiligheid vraagt soms om een harde grens. Een samenleving vraagt daarna om een weg terug. Misschien is de echte uitdaging op oudejaarsnacht niet om tonen wie de sterkste is, maar wel dat een stad tegelijk kan begrenzen, beschermen én verbinden. Genesis eerder dan Nemesis dus.

Onderschreven door:

1. Bataljong
2. De Ambrassade
3. Formaat vzw
4. JES
5. SAAMO Antwerpen
6. SAM vzw
7. Sportpret Vlaanderen
8. Uit De Marge vzw
9. Vlaamse Jeugdraad

Bronnen:

- GVA: [Onruststokers preventief van straat halen, radioposten bijlenen en verlof beperken](#)
- GVA: [“Manifest onwettig”, “paniekvoetbal”, “een blinde bulldozer”](#)
- GVA: [Bekend als overlastpleger? Dan word je in Antwerpen-Noord meteen opgepakt](#)
- VRT NWS: [Antwerpse politie pakt bekende overlastplegers meteen voor 12 uur op](#)
- VRT NWS: [Christophe Deborsu over het protest in Wallonië](#)
- VRT NWS: [Quintin verdedigt politie na onderwijsbetogingen](#)
- Paris Match: [Contestation étudiante en Belgique](#)
- CNews: [Blocus des lycées : 488 personnes interpellées](#)
- Coussée, F. (2006). Jeugdwerk als sociaalpedagogische interventie. *Journal of Social Intervention*, 15(3), 28–36.
- De Jong, J. D. (2026). *Het kind van de rekening: Voorwaarden voor zorgvuldige preventie binnen het jeugd- & veiligheidsdomein*.
- Kimbrell, C. S., Wilson, D. B., & Olaghere, A. (2023). Restorative justice programs and practices in juvenile justice. *Criminology & Public Policy*, 22(1), 161–195.
- Stals, L., Isac, M. M., & Claes, E. (2022). Political trust in early adolescence and its association with intended political participation. *Young*, 30(4), 377–399.
- Wilson, D. B., Brennan, I., & Olaghere, A. (2018). Police-initiated diversion for youth to prevent future delinquent behavior. *Campbell Systematic Reviews*, 14(1).